

Wejrhaner

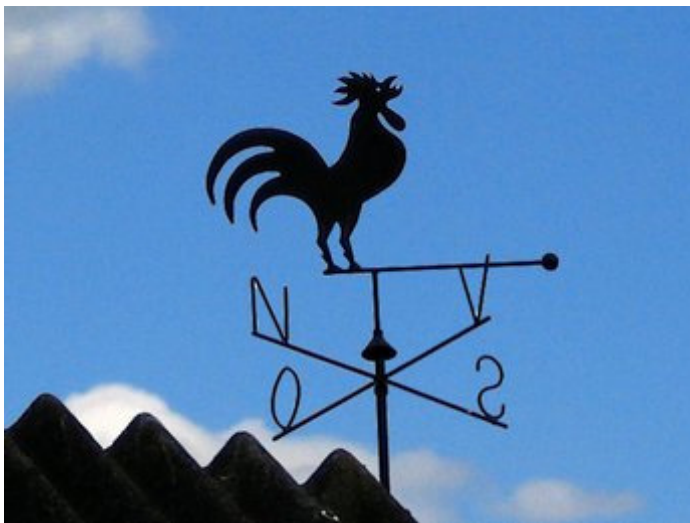
Fotos af Flemming Weisdorff

Vejrhaner

Som foto-menneske går man ofte og spejder rundt alle vegne i håb om at finde et godt motiv eller en interessant situation.

En dag, da jeg befandt mig på gården Egelund ved Bastrup sø, vendte mit blik pludselig opad, og jeg opdagede en fin klassisk vejrhane på gårdens tag. Da jeg drejede hovedet opdagede jeg i købet en til oven på en tilbygning. Den var udformet som en stejle hest. De blev omgående fotograferet.

Det var mine "første vejrhane", og blev starten på en sjov jagt, som endnu ikke er slut.

Når jeg nu går omkring og kigger efter motiver, eller blot er på fisketur eller lign. kan jeg ikke lade være med lige at kigge rundt på tagene, for et se, om der ikke skulle være en vejrhane, jeg endnu ikke har fotograferet. Selv min kone Helle og min fiskeven Jan sidder ofte lige og kigger på hustage, når vi kører. "Hej Flemming, der er en, du ikke har". Der går lidt "samler" i det.

Den klassiske vejrhane (eller vindfløj, som det også hedder) er udformet som et korsformet kompas, der viser verdenshjørnerne, og oven på er anbragt en løs, bevægelig pil, der drejer med vinden, så man kan aflæse vindretningen. Oven på pilen sidder, som dekoration og vindfanger, et motiv - oftest en hane. Udført i jern/stål, og nogle gange bemalet. Hanerne er meget forskellige og nogle ret fantasifulde.

Haner er det mest benyttede motiv, men også andre dyr og andre typer motiver har vundet indpas. På en klar andenplads kommer hesten - nogle gange udformet som en genkendelig race eller type, som signalerer, hvad det er for en slags heste, netop denne gård har.

Når man først er gået i gang med at kigge efter dem, opdager man et righoldigt og fantasifuldt udvalg af alle mulige motiver - forskellige fugle, dyr, skibe, køretøjer, håndværk og meget mere. Enkelte fungerer faktisk som reklame for det erhverv, som udøves i huset.

Jeg har samlet "mine haner" sammen i et fotoalbum, og albummet vokser stadigt. Kig lidt i min "samling", og se de mange forskellige typer - og lur mig, om du selv kan lade være med at gå lidt og kigge rundt på tagene, når du først har set mine vejrhane.

Flemming Weisdorff

Vejrhanens historie

Kunstneren Leif Nielsen, indehaver af **"Galleri Gal"** ved Frederiksværk, er også optaget af vejrhaner. På taget af galleriet sidder en flot vejrhane udformet som en malerpalet med en ambolt i. Den har han selv lavet, og den symboliserer, at der her bor én, som både maler og arbejder i jern.

I galleriets have står nogle "moderne" skulpturelle vejrhaner. Herunder ses et par af dem. Til venstre "Maske" og til højre "Digte"

Leif Jensen har også skrevet et hæfte om vejrhanens historie **"Føn"**, udgivet på sit eget forlag - **Gal**. Med kunstnerens tilladelse bringer jeg her et uddrag af hæftet.

Læs mere om Leif Nielsen og Galleri Gal på:
www.artleif.dk

Leif Nielsen: Føn

(i uddrag)

"En pil viser vindens retning" Dette citat stammer fra den romerske forfatter Markus Varro, (født 116 f.kr.) Det er den første skriftlige kilde om en vindviser/vindfløj.

Fra da af kan man i historiske kilder finde beretninger og beskrivelser af vindvisere op gennem tiden. Triton var navnet på den først kendte vindfløj i Grækenland. Den blev opsat omkring år 48 f.kr.

Hanen er symbol for apostlen Peters fornægtelse af Kristus, som Jesus havde forudsagt ville ske tre gange, før hanen galede. Som følge heraf blev det en hane, der blev brugt som vindfang på de kristnes bygninger. Troen kan let svinge - ligesom en vejrhane i vinden.

I år 937 fortælles det fra en beretning i St. Gallenklosteret i Schweiz, hvordan barbarer forsøgte at stjæle klostrets vejrhane, som de troede var af guld.

Fra 1013 findes en skriftlig kilde af Gesta Coutonis der skriver om Svend Tveskægs flåde " Hist oppe på masternes toppe fugle, der ved deres drejning angav de kommende vindes retning, eller brogede drager, som truende spyede ild ud af næseborene, der så man mennesker af massivt guld eller sølv funkende i rødlig glans, i visse måder ikke ulig levende mennesker, og på et andet sted tyre med oprakte halse og fremstrakte ben, så det tog sig ud, som var de levende og brølede og løb. Man kunne se delfiner støbt i bronze og kentaurer af samme metal. Ja jeg kunne desuden nævne dig mange andre skibsmærker af samme slags arbejde, hvis ikke navnene på de støbte uhyrer, som var på dem, var mig ukendt".

Også på det berømte Bayeux- tapet, der blev færdigt i 1077, kan man se en vejrhane blive anbragt på kirkens tårn.

Fra 1274 findes en landslov fra den norske konge Magnus Lagabøter, hvori det lyder: "De som er de mest skjøn somme og bor nærmest den kirke, som er nærmest skibet. De skal tage vare på alle skibets løsdeler og opbevare dem i kirken, at de ikke tager skade." Skibets vindfløj hørte også til løsdeler, og hvor kunne den opbevares bedre end på kirkens tag. Efterhånden stoppede disse sommertogter, og på den måde blev de forskellige kirkebygninger, så vidt man kan skønne, forsynet permanent med en vindfløj.

Så sent som i 1658 skrev den fransk historiker Labreur, at det kun var tilladt adelen og lavadelen at anbringe vejrhaner på deres besiddelser.

Oplysninger om de tilgrundliggende forhold omkring vindvisere, vindfløje, vejrhaner eller mobiler er hentet fra:
Vejrhaner og vindfløje. Af Anton Borg og Erik Hesselager.
Hvad vej blæser vinden? Af Karl-Johan Rubæk.
Vagn og vejrhanen. Af Elisabeth Uldall.
Girouettes.(Vejrhaner) Af Daniel Couturier, Frankrig.

Kongen, adelen og kirken var de eneste der med rette kunne føre vindfløje. På den måde kunne der jo også lægge afstand til resten af landets borgere.

Alene det at solen lys kunne flimre og kastes tilbage til folket fra magtens besiddelser, var med til at understrege forskellen i samfundet. Magtens sammenstykkede trekløver havde i sin besiddelse de største huse, som dominerede i landskabet. Deres betydning blev understreget, som prikken over i med en forgyldt vindfløj på deres ejendommers højeste punkt. Så som skibe, slotte, kirker og klostre. Med tiden ændredes også denne kendetegnende begunstigelse.

Nu begynder der at komme forskellige former for vindfløje op, naturligvis først over de store bøndergårde. Her havde hanen som en selvfølgelighed første prioritet. Hanen er jo endvidere symbol for frugtbarhed, og hvilken bonde vil ikke hjertens gerne have et frugtbart landbrug. At bonden samtidig, kunne tækkes kirken, har nok også spillet en rolle.

Et vindfløj over gården har i begyndelsen, medvirket til at fuldbyrde begrebet om den frie bonde og understreget tilmed den selvfundne status. Gradvist kommer der flere forskellige motiver op på bøndergårdene. Grundmotivet var dog forsat landbruges dyr.

Geskæftige borgere fortsætter denne udviklingen, nu fik de forskellige håndværkere vindfløje op, som fortæller om netop deres levebrød. Motiver af træsko, hatte og ambolt med mere blander sig i bybilledet, lige som der også kommer vindvisere op over fiskerhytterne med udskårne både og fisk. Vindfløje rapporterer om hvilken næringsvej hvert hus repræsenterer. At disse første reklameskilte samtidig kunne ses på lang afstand var jo også kun en fordel.

Borgerskabets vindvisere bliver i begyndelsen fremstillet af bemalet træ. De kunne naturligvis, af den grund heller ikke tindre i sollyset som hos magtelitens. Hierarkiet var i den sag nu også blevet brudt, bonden og præsten var blevet ligemænd. Vindfløjene/vejrhanerne er et godt eksempel på hvordan et privilegium blev hvermandseje. Noget sådan lader sig kun gøre, når temmelig mange over forholdsvis kort tid bryder en ret ligegyldig forordning.

Vindfløjenes motiver udvikles til at omfatte stort set alt. Kun fantasien sætter grænsen. Objekterne skal dog være enkle og hurtigt aflæseligt for øjet. Rundt omkring i verden findes der mange interessante små kunstværker - med en egen historie. Interessen for vindvisere er som omtalt af globalt format. Fra hytte til slot markeres domiciler med individuelle udtryk, der samtidig fortæller om vindens retning. Det siger sig selv at, vejrhanerne, eller vindfløjene, efterhånden bliver fremstillet i industrien og ikke som særegne eksemplarer. Hvilket af den årsag gør oplevelsen knap så interessant. Der bliver heldigvis forsat fremstillet unikke motiver, som kan opleves rundt omkring. Det kræver blot, at man som H.C. Andersens Konen med æggene, knejser lidt med nakken for at opleve dem. Som betragter kan man forhåbentlig få en hel del associationer sat i gang og så kan man hurtigt danne sin egen - short story.

Leif Nielsen
Galleri Gal
Arresødalvej 4
Frederiksværk

